

**การพัฒนาศาสตร์เมืองสร้างสรรค์ด้านข้าว
เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวนาจังหวัดชัยนาท**

**The Development of Strategy for Creative City of Rice Farming
to Strengthen Farmers Communities in Chai Nat Province**

กิตติชัย อุดมศักดิ์ศรี *

Kittichai Udomsakshi

วรณวีร์ บุญคุ้ม **

Wannawee Boonkum

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน และความต้องการของชาวนาในการพัฒนา
ยุทธศาสตร์เมืองสร้างสรรค์ด้านข้าวเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวนาจังหวัดชัยนาท 2) พัฒนา
ยุทธศาสตร์เมืองสร้างสรรค์ด้านข้าวเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวนาจังหวัดชัยนาท 3) ศึกษา
ข้อเสนอเชิงนโยบายการพัฒนายุทธศาสตร์เมืองสร้างสรรค์ด้านข้าวเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน
ชาวนาจังหวัดชัยนาท ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงนโยบาย และเทคนิคการวิจัยอนาคตแบบ EDFR เก็บรวบรวม
ข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานภาครัฐ จำนวน 7 คน ผู้ประกอบการด้านข้าว 12 คน ชาวนาในพื้นที่เมือง
สร้างสรรค์ 346 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) จังหวัดชัยนาทมีสภาพภูมิศาสตร์เหมาะสมต่อการปลูกข้าว และ
ชาวนาจังหวัดชัยนาทมีความต้องการในการพัฒนายุทธศาสตร์ 3 ด้าน คือ การผลิต การตลาด และการ
ส่งเสริมวิถีชีวิตชาวนา 2) ยุทธศาสตร์เมืองสร้างสรรค์ด้านข้าวเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวนา
จังหวัดชัยนาทมี 3 ยุทธศาสตร์ คือ ส่งเสริมการผลิตข้าว ส่งเสริมการตลาด และส่งเสริมวิถีชีวิตชาวนา และ
3) ข้อเสนอเชิงนโยบายที่สำคัญ ได้แก่ ต้องมีกลยุทธในการดำเนินการอย่างเป็นระบบเชื่อมโยงและต่อเนื่อง
ประสานความร่วมมือทั้งระบบ ขยายปรับปรุงระบบชลประทาน ส่งเสริมประสิทธิภาพการถ่ายทอดองค์
ความรู้ พัฒนาศูนย์การเรียนรู้ด้านข้าว ส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าข้าว สร้างอัตลักษณ์และตราสินค้า และทำ
เกษตรผสมผสานโดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตชาวนาอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : การพัฒนาศาสตร์/ เมืองสร้างสรรค์ด้านข้าว/ การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

* นักศึกษาปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

** อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Abstract

The objectives of this research were to: 1) study the basic information and the needs of farmers for developing strategy for creative city of rice farming to strengthen the farmers communities in Chai Nat province; 2) develop strategy for creative city of rice farming to strengthen the farmers communities in Chai Nat province; and 3) study the policy proposal for developing strategy for creative city of rice farming to strengthen the farmers communities in Chai Nat province. This research was a policy research using EDFR technique. The research data were collected from: 7 people from government organizations; 12 entrepreneurs in rice farming; and 346 famers in Chai Nat. The research findings were as follows: 1) Chai Nat province was suitable for growing rice. And the findings also showed that farmers' needs for strategy development were composed of 3 aspects, Namely: production, marketing, and promotion of the peasant way of life; 2) The strategy for creative city of rice farming to strengthen the farmers communities in Chai Nat province was 3 dimensions: promote rice production, promote marketing, and promote the peasant way of life; and 3) The significant policy proposal suggested various topics including continuous and systematic and link, coordination system from all organizations, expanding and improvement of irrigation system, promoting effective transfer of knowledge, developing learning center for rice farming, promoting value added rice, creating identity and brand of rice products, and integrated farming under sufficiency economy philosophy to improve the peasant way of life sustainably.

Keyword : Strategy Development/ The Creative City of Rice Farming/ Strengthening The Community

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 ถึง 12 มุ่งเน้นการสร้างมูลค่าเพิ่มบนพื้นฐานของความคิดสร้างสรรค์และการพัฒนาอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ มีแนวคิดในการพัฒนาฐานการผลิตและบริการให้เข้มแข็งและมีคุณภาพบนฐานความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ และภูมิปัญญา สร้างความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน ปรับโครงสร้างการผลิตและการบริโภคให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม พร้อมสร้างความเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาคเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม และสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชน รวมทั้งสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยพิบัติทางธรรมชาติ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554: 8) ดังนั้น การส่งเสริมศักยภาพทางด้านเศรษฐกิจของประเทศจึงจำเป็นต้องพัฒนาให้เข้มแข็งและมีคุณภาพบนฐานความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ และภูมิปัญญา ประกอบกับในปัจจุบันได้มีการน้อมนำศาสตร์พระราชา (เดชา ปุณฺณบาล, 2560) ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 มากำหนดเป็นหลักในการปฏิบัติ เพื่อปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของชนโดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมให้คนมีความสุขโดยต้องคำนึงถึงเรื่องสภาพภูมิศาสตร์ความเชื่อทางศาสนา เชื้อชาติ และภูมิหลังทาง

เศรษฐกิจ สังคมอีกทั้งการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทย ในปัจจุบันยังยึดโมเดลเศรษฐกิจ Thailand 4.0 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) เป็นโมเดลเศรษฐกิจที่จะพาประเทศไทยไปสู่ประเทศในโลกรุ่นหนึ่ง ที่มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนในบริบทของการปฏิวัติอุตสาหกรรมยุคที่ 4 อย่างเป็นรูปธรรม ด้วยการสร้างความเข้มแข็งจากภายในควบคู่ไปกับการเชื่อมโยงกับประชาคมโลกตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยขับเคลื่อนผ่านกลไกประชารัฐ กำหนดเป้าหมาย 4 มิติ คือความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ความอยู่ดีมีสุขของผู้คนในสังคม การรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อม การยกระดับศักยภาพและคุณค่าของมนุษย์

เมื่อพิจารณาถึงศักยภาพด้านเกษตรกรรม จังหวัดชัยนาทนับเป็นจังหวัดหนึ่งที่คณะกรรมการคัดเลือกเมืองต้นแบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์ ได้พิจารณาตัดสินให้เป็นเมืองต้นแบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เมืองเมล็ดพันธุ์ข้าวใน 2 ตำบลคือตำบลนางลือและตำบลท่าชัย โดยมีกลุ่มเกษตรกรจัดทำแปลงขยายพันธุ์ข้าวที่ตำบลนางลือและตำบลท่าชัย เป็นกลุ่มเกษตรกรที่มีความพร้อมที่จะดำเนินธุรกิจเมล็ดพันธุ์ข้าว สามารถผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ผลิตได้มาตรฐานตามที่กรมการข้าวกำหนด แต่การคัดเลือกให้ชัยนาทเป็นเมืองต้นแบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็นการดำเนินการของตำบลนางลือและตำบลท่าชัย อำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท ยังไม่ใช้การดำเนินการของทั้งจังหวัด และเป็นเพียงต้นแบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ด้านแหล่งเมล็ดพันธุ์ข้าว และยังไม่ใช้การพัฒนาเรื่องข้าวทั้งระบบ ชาวนาส่วนใหญ่ในจังหวัดชัยนาทยังประสบปัญหาการพัฒนาคุณภาพข้าวและวิถีชีวิตชาวนาเนื่องจากปัญหาทางด้านการผลิต การตลาด และด้านวิถีชีวิตชาวนา

จากแนวคิดในเรื่องเมืองต้นแบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และศักยภาพที่สำคัญด้านข้าวของจังหวัดชัยนาท ตลอดจนยุทธศาสตร์การเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการผลิตและการตลาดเมล็ดพันธุ์ข้าวและสินค้าเกษตรให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน ของสำนักงานจังหวัดชัยนาท ซึ่งการส่งเสริมประสิทธิภาพกระบวนการผลิตและการตลาดเมล็ดพันธุ์ข้าวและสินค้าทางการเกษตรเป็นยุทธศาสตร์ที่ช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิตของชาวจังหวัดชัยนาทที่ดี เพราะชาวจังหวัดชัยนาทส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะสร้างชัยนาทให้เป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านข้าวที่มีการจัดการด้านข้าวอย่างมีประสิทธิภาพทั้งระบบ เพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวจังหวัดชัยนาทที่มีพื้นฐานชีวิตและบริบทส่วนใหญ่เป็นชาวนา โดยจะศึกษาการพัฒนายุทธศาสตร์เมืองสร้างสรรค์ด้านข้าวเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวนาจังหวัดชัยนาท เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐาน และความต้องการของชาวนาในการพัฒนายุทธศาสตร์เมืองสร้างสรรค์ด้านข้าวเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวนาจังหวัดชัยนาท
2. เพื่อศึกษาการพัฒนายุทธศาสตร์เมืองสร้างสรรค์ด้านข้าวเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวนาจังหวัดชัยนาท

3. เพื่อศึกษาข้อเสนอเชิงนโยบายการพัฒนายุทธศาสตร์เมืองสร้างสรรค์ด้านข้าวเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวนาจังหวัดชัยนาท

ทบทวนวรรณกรรม

สรุปการพัฒนายุทธศาสตร์เมืองสร้างสรรค์ด้านข้าวเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวนาจังหวัดชัยนาท ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนายุทธศาสตร์ (บำเพ็ญ ไมตรีโสภณ, 2555) 1) วิเคราะห์ศักยภาพขององค์กร หรือ SWOT Analysis 2) จัดวางทิศทางขององค์กร กำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ และกลยุทธ์ขององค์กร 3) จัดทำร่างยุทธศาสตร์ 4) การนำเสนอร่างยุทธศาสตร์ให้ผู้บริหารเห็นชอบ และ 5) การประกาศใช้ยุทธศาสตร์หรือการนำเสนอต่อสาธารณชน ขั้นตอนในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ (ดำรง วัฒนา, 2547) ประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก 2) การกำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) เพื่อระบุสภาพในอนาคตและการดำเนินงาน 3) พันธกิจ (Mission) 4) ยุทธศาสตร์ 5) การกำหนดกลยุทธ์ (Tactic) และ 6) การแปลงกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ การพัฒนาเมืองสร้างสรรค์ (นรินทร์ สังข์รักษา และคณะ, 2557) โดยทั่วไปท้องถิ่นหรือพื้นที่หนึ่ง ๆ จะดำเนินการพัฒนาปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ ของท้องถิ่นทั้งในด้านโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพ ระบบบริหารจัดการทรัพยากรในท้องถิ่น ระบบการศึกษาและการพัฒนาคน การพัฒนาเทคโนโลยี และกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง โดยมีระบบการบริหารจัดการและการทำงานร่วมกันของทุกภาคส่วนในการพัฒนา ให้เอื้อต่อการนำทุนด้านต่าง ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาต่อเติมด้วยความคิดสร้างสรรค์เพื่อสร้างความโดดเด่นแตกต่าง และมูลค่าเพิ่มของสินค้าและบริการสร้างสรรค์ ทำให้ธุรกิจ/อุตสาหกรรมสร้างสรรค์เกิดขึ้นและเติบโต ส่งผลให้พื้นที่นั้นมีศักยภาพในการดึงดูดการลงทุนของธุรกิจสร้างสรรค์อื่น ๆ ตลอดจนดึงดูดกำลังแรงงานด้านการสร้างสรรค์สาขาต่าง ๆ เข้าสู่พื้นที่ท้องถิ่นนั้น อันจะนำไปสู่การยกระดับการพัฒนาเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่ท้องถิ่นนั้นอย่างยั่งยืน ของเมืองสร้างสรรค์ในประเทศ การพัฒนาเมืองสร้างสรรค์ในศตวรรษที่ 21 (พีรธร แก้วลาย และทิพย์สุดา จันทรแจ่มหล้า, 2556) คือ การรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่นและวางแนวทางการ พัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อให้เมืองมีความพร้อมในเชิงเอกลักษณ์และ บรรยากาศทางวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายควบคู่ไปกับการพัฒนาเมืองด้านกายภาพ

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงนโยบาย (Policy Research) ใช้เทคนิคเคลฟายเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) และการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการ ด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เอกสาร ด้วยวิธีการดังนี้ วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานและศักยภาพของจังหวัดชัยนาท วิเคราะห์สภาพแวดล้อมด้วยกระบวนการ SWOT Analysis และสภาพแวดล้อมภายนอกด้วย PEST Analysis และ The Five Force Model วิเคราะห์รูปแบบความสัมพันธ์แบบเมตริกซ์โดยใช้ตาราง TOWS Matrix และการสัมภาษณ์ระดับลึก

(In-depth Interview) โดยสัมภาษณ์หน่วยงานภาครัฐ ผู้ประกอบการ ด้านข้าว และชาวนาจังหวัดชัยนาท และการวิจัยเชิงปริมาณ โดยการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชาวนาจังหวัดชัยนาท ศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ โดยใช้แบบสอบถาม รวมถึงความต้องการในการพัฒนาของชาวนาจังหวัดชัยนาท การหาคุณภาพของแบบสอบถามพบว่าค่า IOC เท่ากับ .60 จำนวน 1 ข้อ .80 จำนวน 5 ข้อ และ 1.0 จำนวน 15 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น (Cronbach's alpha coefficient) สัมประสิทธิ์อัลฟ่า เท่ากับ .93 มีผู้ให้ข้อมูลหลัก 3 กลุ่ม คือ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง จำนวน 7 คน ผู้ประกอบการด้านข้าวในพื้นที่เมืองสร้างสรรค์จำนวน 12 คน ประชากรชาวนาทั้งสิ้น 3,556 ครัวเรือน ครัวเรือนละ 1 คน กลุ่มตัวอย่างเป็นชาวนาในพื้นที่เมืองสร้างสรรค์ 2 ตำบล คือ ตำบลนางลือและตำบลท่าชัย อำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท จำนวน 346 คน กำหนดขนาดตัวอย่างจากตารางของ Krejcie & Morgan

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนายุทธศาสตร์ด้วยการพยากรณ์แนวโน้ม ใช้เทคนิคการวิจัยอนาคตแบบ Ethnographic Delphi Futures Research (EDFR) โดยการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น EDFR รอบที่ 1 จากขั้นตอนที่ 1 ได้จากการสัมภาษณ์หัวหน้าหรือเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานราชการของจังหวัดชัยนาท ผู้ประกอบการด้านข้าว และชาวนา นำข้อมูลที่ได้จาก EDFR รอบที่ 1 มาสร้างเป็นแบบสอบถามการพัฒนา ยุทธศาสตร์เมืองสร้างสรรค์ด้านข้าวเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวนาจังหวัดชัยนาทเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญได้ทำการให้น้ำหนักความเป็นไปได้ เป็นการทำให้ EDFR รอบที่ 2 และนำข้อมูลที่ได้จาก EDFR รอบที่ 2 ให้ผู้เชี่ยวชาญ 17 คน ที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านยุทธศาสตร์ เมืองสร้างสรรค์ การจัดการด้านข้าว และความเข้มแข็งของชุมชน ทำการยืนยันหรือทำการเปลี่ยนแปลงซึ่งครั้งนี้เป็นการทำให้ EDFR รอบที่ 3 โดยมีการรายงานให้ผู้เชี่ยวชาญได้ทราบความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ โดยแสดงตำแหน่ง คำมาตรฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ที่คำนวณได้ และระบุคะแนนการตอบของท่านในรอบที่ 2 มาด้วย โดยใช้สัญลักษณ์ต่างๆ จากนั้นสังเคราะห์ร่างยุทธศาสตร์ โดยการนำผลการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ข้อมูลเชิงปริมาณ ศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ รวมถึงความต้องการในการพัฒนาของชาวนาจังหวัดชัยนาท และผลการวิจัยอนาคตแบบ EDFR มาสังเคราะห์เป็นร่างและรับรองยุทธศาสตร์เมืองสร้างสรรค์ด้านข้าวเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวนาจังหวัดชัยนาท

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาข้อเสนอเชิงนโยบาย โดยการนำยุทธศาสตร์ที่ผ่านการรับรองจากผู้ทรงคุณวุฒิ ไปตรวจสอบเพื่อหาข้อเสนอเชิงนโยบาย โดยการสอบถามผู้ทรงคุณวุฒิ 30 คน เพื่อสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอเชิงนโยบายซึ่งใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามที่มีลักษณะแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามวิธีการของลิเคิร์ต (Likert's Scale)

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดชัยนาทให้เป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านข้าว เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวนา มีผลการวิจัยดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานและความต้องการของชาวนาในการพัฒนายุทธศาสตร์เมืองสร้างสรรค์ด้านข้าวของจังหวัดชัยนาท มีรายละเอียดดังนี้

1.1 สภาพการณ์ด้านข้าวของจังหวัดชัยนาท พบว่า ด้านภูมิศาสตร์ จังหวัดชัยนาท มีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบลุ่มมีแม่น้ำ และยังมีคลองชลประทานหลายสายไหลผ่านพื้นที่ต่าง ๆ ล้วนเป็นแหล่งน้ำสำคัญสำหรับการเพาะปลูกข้าว ด้านการผลิต ปัญหาต้นทุนการผลิต ชาวนา นำวิธีการผลิตแบบสมัยใหม่ด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย ได้เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชาวนาจากชาวนาเป็นผู้จัดการนา เมื่อเทียบกับรายได้จากการขายข้าวแล้วพบว่าชาวนาจะขาดทุนจากการทำนาเนื่องจากต้นทุนในการผลิตข้าวสูง อีกทั้งชาวนาบางส่วนทำนาเช่าต้องมีต้นทุนที่สูงขึ้นจากค่าเช่าอีก ด้านการตลาด การผลิตข้าวส่วนใหญ่เป็นการผลิตเพื่อจำหน่ายให้กับโรงสีโดยตรง ทำให้ชาวนาขาดอำนาจ ในการต่อรองราคา ราคาข้าวขึ้นอยู่กับราคากลางที่รัฐบาลกำหนดและความชื้นของข้าว บางส่วนผลิตข้าวเพื่อการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ แต่การผลิตข้าวเพื่อจำหน่ายเมล็ดพันธุ์มีกระบวนการผลิตที่ยากกว่า ลงทุนสูงกว่า ปริมาณผลผลิตและจำนวนไร่ที่ทำน้อยกว่า อีกทั้งต้องได้ผ่านการรับรองเมล็ดพันธุ์ข้าวจึงทำให้นิยมปลูกเพื่อจำหน่ายเมล็ดพันธุ์เป็นส่วนน้อย การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าวมีชาวนาเป็นส่วนน้อยที่จะมีกระบวนการสีข้าวไว้รับประทานเอง หรือแปรรูปเป็นสินค้าอื่นเนื่องจากขาดความรู้ เครื่องมือ และความคุ้มค่าต่อการแปรรูป อีกทั้งตลาดสินค้าที่เกิดจากการแปรรูปสินค้าจากข้าวยังไม่เป็นที่แพร่หลาย

1.2 ความต้องการการพัฒนายุทธศาสตร์เมืองสร้างสรรค์ด้านข้าวเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวนาจังหวัดชัยนาท พบว่า ความต้องการการพัฒนายุทธศาสตร์เมืองสร้างสรรค์ด้านข้าวเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวนาจังหวัดชัยนาท ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีผลการปฏิบัติหรือความต้องการจากมากไปน้อย คือ ด้านการตลาด มีความต้องการมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการผลิต และด้านวิถีชีวิตชาวนา

1.3 ปัญหาอุปสรรคด้านข้าวของจังหวัดชัยนาท ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาอุปสรรคด้านข้าวของจังหวัดชัยนาท คือ ปัญหาหนี้สินของชาวนา ปัญหาราคาข้าว ปัญหาต้นทุนการผลิต ปัญหาการขาดแคลนที่ดินทำกินของชาวนา ปัญหาความผันผวนของสภาพภูมิอากาศ ปัญหาศัตรูพืช เช่น เพลี้ย หนู หอย ปู และวัชพืช

2. การพัฒนายุทธศาสตร์พบว่า ร่างยุทธศาสตร์เมืองสร้างสรรค์ด้านข้าวเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวนาจังหวัดชัยนาทประกอบด้วย 3 ยุทธศาสตร์ ดังภาพ

ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดชัยนาทให้เป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านข้าว

วิสัยทัศน์ “จังหวัดชัยนาทเป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านข้าว ชุมชนชาวนาจังหวัดชัยนาทมีความเข้มแข็งมีวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

พันธกิจ 1. ส่งเสริมด้านการผลิตข้าวของชาวนาจังหวัดชัยนาท 2. ส่งเสริมด้านการตลาดข้าวของชาวนาจังหวัดชัยนาท 3. ส่งเสริมด้านวิถีชีวิตชาวนาของชาวนาจังหวัดชัยนาท

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ส่งเสริมการผลิต	ยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริมการตลาด	ยุทธศาสตร์ที่ 3 ส่งเสริมวิถีชีวิตชาวนา
กลยุทธ์ - ขยายและปรับปรุงระบบชลประทาน ส่งเสริมการจัดรูปที่ดินเพื่อการเพาะปลูก - สร้างเสริมความสามารถของชาวนาให้รู้จักบริหารความเสี่ยงจากการตัดสินใจภายใต้กลไกการตลาด และภัยธรรมชาติ - ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการผลิตข้าวพัฒนาเครื่องจักรกลการผลิตข้าว - ส่งเสริมการถ่ายทอดองค์ความรู้การใช้เทคโนโลยีทางการเกษตร การใช้ปุ๋ยเคมี การใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชให้เหมาะสม - พัฒนาศูนย์การเรียนรู้การจัดการด้านข้าว - ส่งเสริมการปลูกข้าวอินทรีย์ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง - พัฒนาระบบและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตตรวจสอบรับรองคุณภาพข้าวและผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐานสากล	กลยุทธ์ - ส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าข้าว การสร้างอัตลักษณ์ของสินค้าข้าว การตราสินค้าข้าวและผลิตภัณฑ์ - ส่งเสริมและฟื้นฟูระบบตลาดกลางค้าข้าว - ส่งเสริมความเข้มแข็งให้กลุ่มเกษตรกรชาวนาในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งวิสาหกิจชุมชน กลุ่มเกษตรกร และสหกรณ์การเกษตร - ส่งเสริมการเชื่อมโยงผู้ผลิต ผู้ประกอบการ และผู้บริโภคข้าว - ส่งเสริมให้จังหวัดชัยนาทเป็นศูนย์กลางการค้าข้าวทั้งเมล็ดพันธุ์ข้าวและข้าวเพื่อการบริโภค - ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวิถีชีวิตชาวนา	กลยุทธ์ - อนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมภูมิปัญญาข้าวไทย - สร้างเยาวชนให้เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชุมชนและสืบสานอาชีพการทำนาผสมผสานการใช้เทคโนโลยีในการจัดการ - เสริมสร้างค่านิยมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง - ส่งเสริมการจัดทำเกษตรผสมผสานและพัฒนาอาชีพเสริมให้แก่ชาวนา - ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนชาวนาและองค์กรชาวนา จัดให้มีระบบสวัสดิการชาวนาโดยจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชาวนา - ส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือน

3. ข้อเสนอเชิงนโยบายการพัฒนายุทธศาสตร์เมืองสร้างสรรค์ด้านข้าวเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวนาจังหวัดชัยนาท พบว่า การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์เมืองสร้างสรรค์ด้านข้าวเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวนาจังหวัดชัยนาท ต้องมีกลยุทธ์ในการดำเนินการอย่างเป็นระบบ เชื่อมโยงและต่อเนื่อง การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์เมืองสร้างสรรค์ด้านข้าวเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวนาจังหวัดชัยนาท ต้องประสานความร่วมมือทั้งระบบทั้งหน่วยงานภาครัฐ ผู้ประกอบการ ชาวนา และผู้บริโภค การขยายปรับปรุงระบบชลประทาน ส่งเสริมการจัดรูปที่ดินเพื่อการเพาะปลูกข้าว เป็นรูปแบบการพัฒนาพื้นที่อย่างยั่งยืน แต่ต้องอาศัยความร่วมมือจากเกษตรกรชาวนา จึงต้องมีการประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจถึงประโยชน์ของการจัดรูปที่ดิน การส่งเสริมประสิทธิภาพการถ่ายทอดองค์

ความรู้การใช้เทคโนโลยีทางการเกษตร การใช้ปุ๋ยเคมี การใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชให้เหมาะสม ควรได้รับการถ่ายทอดจากหน่วยงานราชการ เพราะเอกชนหรือผู้ประกอบการจะให้ข้อมูลเพื่อเอื้อประโยชน์แก่ตนเอง การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้การจัดการด้านข้าวเป็นแหล่งเรียนรู้แก่ชาวนาในพื้นที่เป็นอย่างดี แต่ต้องมีการคงสภาพศูนย์การเรียนรู้ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง และพร้อมเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดเวลา การเพิ่มมูลค่าข้าว การสร้างอัตลักษณ์ของสินค้าข้าว การตราสินค้าข้าวและผลิตภัณฑ์ ควรได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐในการช่วยหาช่องทางในการตลาด การผลิตที่ได้มาตรฐานให้แก่เกษตรกร และการทำเกษตรผสมผสานเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตชาวนาอย่างยั่งยืน แต่ชาวนาส่วนใหญ่ยังไม่มีมีการวางแผนการจัดการ เพราะต้องใช้ต้นทุนในการปรับเปลี่ยนพื้นที่ ต้องใช้เวลาในการรอผลผลิต ซึ่งต้องใช้เวลานาน เมื่อเปรียบเทียบกับระยะสั้นกับการทำนาปัจจุบันชาวนาไม่สามารถปรับเปลี่ยนได้

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดชัยนาทให้เป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านข้าว เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวนา สามารถสรุปผลการศึกษาดังนี้

1. จังหวัดชัยนาทมีสภาพภูมิศาสตร์เหมาะสมต่อการปลูกข้าว เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มมีแม่น้ำไหลผ่าน เป็นแหล่งผลิตข้าวพันธุ์ดีของประเทศ และชาวนาจังหวัดชัยนาทมีความต้องการในการพัฒนายุทธศาสตร์ทั้ง 3 ด้านควบคู่กัน คือ ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านการส่งเสริมวิถีชีวิตชาวนาในภาพรวมทั้ง 3 ด้านมีความต้องการอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีความต้องการสูงสุดคือด้านการตลาด
2. ยุทธศาสตร์เมืองสร้างสรรค์ด้านข้าวเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวนาจังหวัดชัยนาทมี 3 ยุทธศาสตร์ คือ ยุทธศาสตร์ที่ 1 ส่งเสริมการผลิตข้าวของชาวนาจังหวัดชัยนาท ยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริมการตลาดของชาวนาจังหวัดชัยนาท และยุทธศาสตร์ที่ 3 ส่งเสริมวิถีชีวิตชาวนาของชาวนา จังหวัดชัยนาท
3. ข้อเสนอเชิงนโยบาย ต้องมีกลยุทธในการดำเนินการอย่างเป็นระบบเชื่อมโยงและต่อเนื่อง ประสานความร่วมมือทั้งระบบจากทุกฝ่าย ขยายปรับปรุงระบบชลประทาน ส่งเสริมประสิทธิภาพการถ่ายทอดองค์ความรู้ พัฒนาศูนย์การเรียนรู้ด้านข้าว ส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าข้าว สร้างอัตลักษณ์และตราสินค้าข้าวและผลิตภัณฑ์ และทำเกษตรผสมผสานโดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตชาวนาอย่างยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยและข้อค้นพบดังที่ได้กล่าวมาในผลการวิจัยนั้น ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัย 3 ประเด็นที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. จังหวัดชัยนาทมีสภาพภูมิศาสตร์เหมาะสมต่อการปลูกข้าว เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มมีแม่น้ำไหลผ่าน เป็นแหล่งผลิตข้าวพันธุ์ดีของประเทศ และชาวนาจังหวัดชัยนาทมีความต้องการในการพัฒนายุทธศาสตร์ทั้ง 3 ด้านควบคู่กัน คือ ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านการส่งเสริมวิถีชีวิตชาวนาในภาพรวมทั้ง 3 ด้านมีความต้องการอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีความต้องการสูงสุดคือด้านการตลาด ผล

ที่ได้จากการศึกษาความต้องการในการพัฒนาศาสตร์ด้านการส่งเสริมวิถีชีวิตชาวนา ต้องการการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนชาวนาและองค์กรชาวนา โดยการจัดให้มีระบบสวัสดิการชาวนาโดยจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชาวนาสอดคล้องกับผลของการศึกษาเรื่องปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชนชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างของประเทศไทย (ปรีชา โสภณา และคณะ, 2553) ที่พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชนชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างเรียงตามลำดับของความสำคัญ คือ บุคคล ครัวเรือน กองทุนชุมชน กลุ่มองค์กรชุมชน เครือข่ายองค์กรชุมชน โดยมีความสัมพันธ์ทางโครงสร้างดังนี้ บุคคลที่มีอิทธิพลทางตรงต่อกองทุนชุมชน เครือข่ายองค์กรชุมชน ครัวเรือนมีอิทธิพลทางตรงกับกองทุนชุมชน เครือข่ายองค์กรชุมชน กลุ่มองค์กรชุมชนมีอิทธิพลทางตรงกับกองทุนชุมชน กลุ่มองค์กรชุมชน บุคคล ครัวเรือน และกลุ่มองค์กรชุมชน ต่างมีอิทธิพล ทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชนโดยมีอิทธิพลทางตรงมากกว่าทางอ้อม ผลที่ได้จากการศึกษาความต้องการในการพัฒนาศาสตร์ด้านการส่งเสริมวิถีชีวิตชาวนา ที่ต้องการการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมภูมิปัญญาข้าวไทยสอดคล้องกับผลการศึกษาเรื่อง รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในจังหวัดเชียงราย (สมบุรณ์ ธรรมลงกา, 2556) ที่พบว่า ในบริบททางด้านสังคมของชุมชนที่เข้มแข็งในจังหวัดเชียงราย เป็นสังคมแบบเครือญาติมีโครงสร้างทางสังคมเป็นทั้งแนวราบและแนวตั้ง ทางด้านการเมือง มีการกระจายอำนาจแบ่งการปกครองชุมชนเป็นหมวดหรือคุ้มชุมชนต่าง ๆ ทางด้านวัฒนธรรมชุมชน มีวัฒนธรรม ประเพณีความเชื่อและพิธีกรรมที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ และทางด้านเศรษฐกิจ มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์เป็นต้นทุนในการผลิต มีการรวมกลุ่มเพื่อการผลิต การจำหน่ายผลผลิตเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจของชุมชน การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ในจังหวัดเชียงราย ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน มีปัจจัยสำคัญคือ กระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ระบบเครือข่าย ระบบความสัมพันธ์ในชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานได้ใช้ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้มากำหนดรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน ส่วนกลยุทธ์การนำรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน ได้แก่ กลยุทธ์การบริหารจัดการชุมชน กลยุทธ์การมีส่วนร่วมของชุมชน กลยุทธ์การสร้างกระบวนการเรียนรู้กลยุทธ์การสร้างเครือข่าย และกลยุทธ์สร้างจิตสำนึกรักบ้านเกิด ผลที่ได้จากการศึกษาความต้องการในการพัฒนาศาสตร์ด้านการส่งเสริมวิถีชีวิตชาวนา ที่ต้องการการเสริมสร้างค่านิยมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเนื่องจากปัญหานี้สินของชาวนาสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีเรื่อง สภาพปัญหาของชาวนาไทย (เกียรติศักดิ์ แก้วมหาชัย, 2550) ที่ได้อธิบายถึงสภาพปัญหาของชาวนาไทย ซึ่งประกอบไปด้วยปัญหาทางสังคม ปัญหาทางเศรษฐกิจและปัญหานี้สิน และทฤษฎีเรื่องปัญหาหลักของชาวนาส่วนใหญ่ต้องเผชิญ และผลที่ได้จากการศึกษาความต้องการในการพัฒนาศาสตร์ด้านการส่งเสริมการตลาดที่ต้องการการส่งเสริมและฟื้นฟูระบบตลาดกลางค้าข้าว ส่งเสริมการเชื่อมโยงผู้ผลิต ผู้ประกอบการ และผู้บริโภคข้าวสอดคล้องกับปัญหาหลักของชาวนาส่วนใหญ่ต้องเผชิญ (เวททิพย์ หนูทอง, 2553) ซึ่งเป็นอุป

สรรค์ในการดำเนินชีวิต และการประกอบอาชีพของชาวนา คือ การเอาใจเอาเปรียบของพ่อค้าคนกลาง ปัญหาต้นทุนการผลิต ปัญหาที่ดินทำกิน และปัญหาหนี้สิน

2. ยุทธศาสตร์เมืองสร้างสรรค์ด้านข้าวเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวนาจังหวัดชัยนาท มี 3 ยุทธศาสตร์ คือ ยุทธศาสตร์ที่ 1 ส่งเสริมการผลิตข้าวของชาวนาจังหวัดชัยนาท ยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริมการตลาดของชาวนาจังหวัดชัยนาท และยุทธศาสตร์ที่ 3 ส่งเสริมวิถีชีวิตชาวนาของชาวนา จังหวัดชัยนาท ผลที่ได้จากการศึกษาความต้องการในการพัฒนายุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมวิถีชีวิตชาวนา กลยุทธ์เสริมสร้างค่านิยมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสอดคล้องกับศาสตร์พระราช (เดชา บุญบุญบาล, 2560) ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ที่พระราชทานแก่ปวงชนชาวไทย มากำหนดเป็นหลักในการปฏิบัติ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของชนโดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ให้คนมีความสุขโดยต้องคำนึงถึงเรื่องสภาพภูมิศาสตร์ความเชื่อทางศาสนา เชื้อชาติ และภูมิหลังทางเศรษฐกิจ สังคม ผลที่ได้จากการศึกษาความต้องการในการพัฒนายุทธศาสตร์ด้านส่งเสริมการผลิต และส่งเสริมการตลาดสอดคล้องกับผลการศึกษาเรื่อง กลยุทธ์เศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่มีผลต่อความสำเร็จขององค์กรธุรกิจ กรณีศึกษาผู้ประกอบการอุตสาหกรรมภาคกลางตอนบน (สุพาดา สิริกุดตา, 2556) ที่พบว่า กลยุทธ์ ที่ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมภาคกลางตอนบนนำมาใช้มากที่สุดได้แก่ กลยุทธ์การสร้างความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ รองลงมากลยุทธ์การผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม กลยุทธ์นวัตกรรมกลยุทธ์การตลาด กลยุทธ์พนักงาน และกลยุทธ์การเป็นพันธมิตร ตามลำดับ ผลที่ได้จากการศึกษาความต้องการในการพัฒนายุทธศาสตร์ด้านส่งเสริมส่งเสริมวิถีชีวิตชาวนากลยุทธ์เสริมสร้างค่านิยมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสอดคล้องกับแนวคิดในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554) ได้น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาประเทศประกอบกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทยที่หลากหลายและเข้มแข็งทำให้ประเทศไทยมีภูมิคุ้มกันและความพร้อมในการเผชิญกับการเปลี่ยนแปลง ผลที่ได้จากการศึกษาความต้องการในการพัฒนายุทธศาสตร์ ด้านส่งเสริมส่งเสริมการตลาด กลยุทธ์ส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าข้าว การสร้างอัตลักษณ์ของสินค้าข้าว การตราสินค้าข้าวและผลิตภัณฑ์ ด้านส่งเสริมส่งเสริมวิถีชีวิตชาวนากลยุทธ์อนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมภูมิปัญญาข้าวไทยสอดคล้องกับทฤษฎีเมืองต้นแบบตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554) ต้องเป็นเมืองที่มีต้นทุนและปัญหาทางวัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญาพื้นบ้าน แหล่งท่องเที่ยวหรือสินค้าที่มีเอกลักษณ์ แนวทางการพัฒนาเมืองจากสินทรัพย์สร้างสรรค์ท้องถิ่นไทยและเป็นเมืองที่มีอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ที่มีศักยภาพ ที่ควรได้รับการส่งเสริมและสนับสนุน เช่น มรดกทางวัฒนธรรมและ ภูมิปัญญาเอกลักษณ์ศิลปวัฒนธรรม งานฝีมือ สินค้าเชิงสร้างสรรค์ และการออกแบบ

3. ข้อเสนอเชิงนโยบาย ต้องมีกลยุทธ์ในการดำเนินการอย่างเป็นระบบเชื่อมโยงและต่อเนื่อง ประสานความร่วมมือทั้งระบบจากทุกฝ่าย ขยายปรับปรุงระบบชลประทาน ส่งเสริมประสิทธิภาพการถ่ายทอดองค์ความรู้ พัฒนาศูนย์การเรียนรู้ด้านข้าว ส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าข้าว สร้างอัตลักษณ์และตราสินค้าข้าวและผลิตภัณฑ์ และทำเกษตรผสมผสานโดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเป็นการพัฒนา

คุณภาพชีวิตชาวนาอย่างยั่งยืน ข้อเสนอเชิงนโยบายต้องมีกลยุทธ์ในการดำเนินการอย่างเป็นระบบเชื่อมโยงและต่อเนื่อง ประสานความร่วมมือทั้งระบบจากทุกฝ่ายสอดคล้องกับผลการวิจัยเรื่อง ระบบนวัตกรรมรายสาขาเพื่อพัฒนาระบบเศรษฐกิจฐานความรู้และเชิงสร้างสรรค์ กรณีศึกษาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (ภัทรพงศ์ อินทรกำเนิดและคณะ, 2553) พบว่า องค์ประกอบแห่งความสำเร็จที่คล้ายคลึงกันในหลายประการ ได้แก่ บทบาทของผู้นำ ในฐานะผู้ริเริ่ม ผู้โน้มน้าว ชักจูงและประสานกับผู้ที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การยอมรับการประยุกต์ความรู้จากภายนอก ความยืดหยุ่น และพลวัตของแหล่งท่องเที่ยว และการรักษาเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ส่งผลต่อการพัฒนาระบบเศรษฐกิจฐานความรู้และเชิงสร้างสรรค์ สอดคล้องกับผลการวิจัย เรื่องการสร้างและพัฒนา รูปแบบกิจกรรมนันทนาการแบบมีส่วนร่วมกับชุมชนโดยใช้พิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ (คณิตเจียววิชัย และวรรณภา แสงวัฒนะกุล, 2558) ผลการวิจัยพบว่ากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนตามขั้นตอนต่าง ๆ ช่วยให้เกิดความร่วมมือที่ดีของชุมชนสามารถส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ และสอดคล้องกับผลการวิจัย เรื่องการพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายในการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ สำหรับผู้นำองค์กรนิสิต/นักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2557-2566) (ทิพวรรณ สุขใจรุ่งวัฒนา, 2558) พบว่า ข้อเสนอเชิงนโยบายในการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์และพัฒนาความคิดเชิงระบบ ได้แก่ การส่งเสริมทักษะความคิดเชิงสร้างสรรค์และพัฒนาความคิดเชิงระบบ ส่งเสริมบรรยากาศที่เอื้อต่อการทำกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ การสร้างเครือข่ายทุกภาคส่วน ข้อเสนอเชิงนโยบายการทำเกษตรผสมผสานโดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตชาวนาอย่างยั่งยืนสอดคล้องกับผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการสร้างนวัตกรรมภูมิปัญญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขันอย่างยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง (ศิริศักดิ์ อ่อนอารมย์เลิศ และคณะ, 2558) ผลการวิจัย พบว่า การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ในการสร้างนวัตกรรมควรคำนึงถึงความร่วมมือของทุกฝ่ายในกระบวนการทำงานถึงการผสมผสานกันระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เกิดขึ้น โดยการขับเคลื่อนหรือส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมภูมิปัญญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขันอย่างยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชน ข้อเสนอเชิงนโยบายส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าข้าว สร้างอัตลักษณ์และตราสินค้าข้าวและผลิตภัณฑ์สอดคล้องกับผลจากการวิจัยเรื่อง การศึกษาสถานะและแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในประเทศไทย กรณีศึกษาการสืบทอดทางวัฒนธรรมและศิลปะ (โสมสกว เพชรานนท์ และศักดิ์สิทธิ์ บุญขพลากร, 2553) ที่พบว่า ปัญหาอุปสรรคในการผลิตเกี่ยวกับวัตถุดิบราคาแพงและการลอกเลียนแบบสินค้า การขาดแคลนแรงงานทั่วไป การแข่งขันกับต่างประเทศและกลุ่มธุรกิจอื่น ๆ การมีเงินทุนส่วนตัวจำกัด เครื่องจักรมีราคาแพงเกินไปและการ ขาดแคลนเครื่องจักรมีคุณภาพ และยังสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาเมืองสร้างสรรค์ (นรินทร์ สังข์รักษา และคณะ, 2557) ที่ระบุไว้ว่าการพัฒนาเศรษฐกิจยุคใหม่ที่ทุกประเทศให้ความสำคัญเพิ่มขึ้น คือ เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ที่มีการใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์ผสมผสานกระบวนการผลิตและวัฒนธรรมให้เป็นผลิตภัณฑ์ สินค้าและบริการที่มีลักษณะเฉพาะหลากหลาย และมีมูลค่าเพิ่มสามารถตอบสนองผู้บริโภคตั้งแต่ระดับท้องถิ่นจนถึงระดับโลก

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่องการพัฒนายุทธศาสตร์เมืองสร้างสรรค์ด้านข้าวเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวนาจังหวัดชัยนาท ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป ดังนี้

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์เมืองสร้างสรรค์ด้านข้าวเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวนาจังหวัดชัยนาท ต้องได้รับการบรรจุลงในแผนยุทธศาสตร์ของจังหวัดจึงจะเกิดประสิทธิผลในลำดับต่อไป
2. การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์เมืองสร้างสรรค์ด้านข้าวเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวนาจังหวัดชัยนาท ต้องประสานความร่วมมือทั้งระบบ จากหลายฝ่ายทั้งหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ผู้ประกอบการ ชาวนา และผู้บริโภค
3. การศึกษายุทธศาสตร์เมืองสร้างสรรค์ด้านข้าวเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวนาจังหวัดชัยนาท เป็นเพียงแค่ศึกษาความต้องการยุทธศาสตร์เมืองสร้างสรรค์ด้านข้าวเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวนาจังหวัดชัยนาท ยังไม่ได้ดำเนินการศึกษาวิธีการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ จึงเสนอให้มีการจัดทำแผนที่นำทาง (Road Map) จึงจะมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลในลำดับต่อไป
4. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในจังหวัดชัยนาทควรประสานความร่วมมือวิทยาลัยเทคนิคในพื้นที่วิจัยประดิษฐ์เครื่องมือในการจัดการด้านข้าวที่มีต้นทุนต่ำ
5. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในจังหวัดชัยนาทรวมทั้งหน่วยงานในระดับท้องถิ่น อาทิ องค์การบริหารส่วนตำบลควรส่งเสริมการรวมกลุ่มของชาวนา เพื่อพัฒนาเป็นองค์กรที่เข้มแข็งต่อไป
6. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในจังหวัดชัยนาทควรส่งเสริมเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องข้าวเพื่อเสริมสร้างการเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้เมืองสร้างสรรค์ด้านข้าวต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาจัดทำรูปแบบการพัฒนาเมืองสร้างสรรค์ด้านข้าวโดยการมีส่วนร่วมของชาวนาต่อเนื่องจากการพัฒนายุทธศาสตร์เมืองสร้างสรรค์ด้านข้าว
2. ควรมีการศึกษาการเสริมสร้างความสุขในวิถีชีวิตของชาวนาอย่างยั่งยืน หรือความภาคภูมิใจของชาวนาตามแนวทางของศาสตร์พระราชา
3. ควรศึกษาการเพิ่มมูลค่า การแปรรูปสินค้า การเพิ่มอัตลักษณ์ให้กับข้าวไทยเพื่อการดำรงอยู่ของอาชีพชาวนา
4. ควรศึกษาการพึ่งพาตนเองของชาวนา การลดต้นทุนการผลิต การจัดการดิน น้ำ และพันธุ์ข้าวอย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

เกียรติศักดิ์ แก้วมหาชัย. (2550). แรงจูงใจในการเลือกประกอบอาชีพเสริมของชาวนาในเขตตำบล

เชียงหวาง อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
การศึกษาตลอดชีวิตและการพัฒนามนุษย์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

คณิต เขียววิชัย และวรรณภา แสงวัฒนะกุล. (2558). “การสร้างและพัฒนารูปแบบกิจกรรมนันทนาการ
แบบมีส่วนร่วมกับชุมชนโดยใช้พิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้
เชิงสร้างสรรค์”. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย 7 (2) : 29.

ธีรศักดิ์ อุ่นอารมย์เลิศ และคณะ. (2558). “การพัฒนารูปแบบการสร้างนวัตกรรมภูมิปัญญาเศรษฐกิจ
พอเพียงเพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขันอย่างยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์
กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง”. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย 7 (2): 88.

ดำรง วัฒนา. (2547). รายงานการวิจัยยุทธศาสตร์การบริหารภาครัฐ หลักการและวิธีการ: กรุงเทพมหานคร:
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เดชา ปุญญบาล. (2560). “9 ตามรอยบาท ศาสตร์พระราชา”. วารสารสมาคมนักวิจัย 22 (2): 13.

ทิพวรรณ สุขใจรุ่งวัฒนา. (2558). “การพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายในการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิง
สร้างสรรค์สำหรับผู้บังคับการนิสิต/นักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาในทศวรรษหน้า
(พ.ศ. 2557-2566)”. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย 7 (2) : 202.

นรินทร์ สังข์รักษา และคณะ. (2557). รายงานการวิจัย เรื่องการพัฒนาเมืองต้นแบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์
“เมืองโอ่ง ดินสูกและตุ๊กตา” เพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน
และเชื่อมโยงสินค้า OTOP กับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดราชบุรี: คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร.

บำเพ็ญ ไผ่ตรีโสภณ. (2555). ยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มคนกลุ่มอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในเขตภูมิภาค
ตะวันตกเพื่อก้าวสู่ประชาคมอาเซียน. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุยบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ปรีชา โสภณา และคณะ. (2553). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชนชนบทภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างของประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุยบัณฑิต
สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนากุมภาค บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

พรรณภัทร ปลั่งศรีเจริญสุข. (2558). “การพัฒนารูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตแบบมีส่วนร่วมกับ
ชุมชนโดยใช้พิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์” วารสาร
ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร 12 (1, 2) : 106.

พีรกร แก้วลาย และทิพย์สุดา จันท์แจ่มหล้า. (2556). เมืองสร้างสรรค์:แนวทางการพัฒนาเมืองจาก
สินทรัพย์ สร้างสรรค์ท้องถิ่นไทย: กรุงเทพมหานคร. สถาบันพระปกเกล้า.

- ภัทรพงศ์ อินทรกำเนิดและคณะ. (2553). รายงานการวิจัย เรื่องระบบนวัตกรรมรายสาขาเพื่อพัฒนาระบบเศรษฐกิจฐานความรู้และเชิงสร้างสรรค์: กรณีศึกษาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- แวททิพย์ หนูทอง. (2553). ความต้องการสวัสดิการสังคมของชาวนาศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สมบูรณ์ ธรรมลงกา. (2556). รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในจังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. 2555 – 2559. เข้าถึงเมื่อ 1 มีนาคม 2557. เข้าถึงได้จาก http://www.nesdb.go.th/ewt_news.php?nid=5748.
- _____. (2559). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560 – 2564. เข้าถึงเมื่อ 2 มิถุนายน 2560. เข้าถึงได้จาก http://www.nesdb.go.th/ewt_news.php?nid=6420
- _____. (2559). พิมพ์เขียวและแผนปฏิบัติการขับเคลื่อน Thailand 4.0. เข้าถึงเมื่อ 2 มิถุนายน 2560, เข้าถึงได้จาก <http://www.libarts.up.ac.th/v2/img/Thailand-4.0.pdf>.
- สำนักงานจังหวัดชัยนาท. (2557). แผนพัฒนาจังหวัด 4 ปี (พ.ศ. 2557-2560) จังหวัดชัยนาท.
- สุพาดา สิริกุดตา. (2556). “กลยุทธ์เศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่มีผลต่อความสำเร็จขององค์กรธุรกิจ: กรณีศึกษาผู้ประกอบการอุตสาหกรรมภาคกลางตอนบน”. วารสารเกษตรศาสตร์(สังคม) 34(2).
- โสมสกา เพชรานนท์ และ ศักดิ์สิทธิ์ บุญพลากร. (2553). รายงานการวิจัย การศึกษาสถานะและแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในประเทศไทย: กรณีศึกษากลุ่มการสืบทอดวัฒนธรรมและศิลปะ. กรุงเทพมหานคร: คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.